

Zpitá hovada nám festival nezkazí

Chtěl bych se vám všem již v úvodní větě tohoto úvodníku omluvit za všechny věty, jež budou následovat, ale situace je natolik závažná, že níže napsané napsáno být musí. Kde jinde bych měl reagovat na nehoráznost, kterou si dovolila parta samozvaných reformistů letos v únoru. Jistě je všem známa nevalně proslulá aféra spojená s novodobou pražskou bohémou, skupinou pseudorecesistů navázejících se beze všeho a do všech s drzostí, jež nemá obdoby. Terčem těchto přihlouplých anarchistů se stal i Šrámek – náš Fráňa, klasik české poezie. Básník, kvůli němuž se každoročně sjíždíme ze všech koutů naší domoviny, abychom uctili jeho nesporný literární odkaz. Letos je tomu jinak. A proto já, pohoršen, apeluji na ty z vás, u nichž únorový výstup výše zmiňovaných hlupců vzbudil nelibost – nenechme nám ponížovat našeho dvorního autora. Braňme jeho velikost! K inkriminované situaci: v nejménovaný den v jedné nejmenované pražské špeluňce se alkoholem notně posilněná skupina literárních blbečků jala vyřvávat hesla: „Fráňa je mrtev!“, „Nečíst v létě ni na podzim!“ a „Mám větry stříbrný!“. Potud lze ještě býti tolerantními, koneckonců Šrámek už po smrti je, hňupi ať nečtou a do barvy větrů toho či onoho nám také nic není. Zpěváci šli ovšem ještě dál. Porušit společenské tabu se rozhodli songem: „Šrámek, to je homosexuál!“, jenž se během večera stal evergreenem. Následky tohoto řevu byly fatální. Hospoda byla uzavřena. Účast na letošním festivalu odřekla spousta významných osobností, někteří méně významní nepřijeli vůbec. Média počala právem celou událost rozebírat, z důvodů témat čtenějších byla ale naneštěstí kvůli nedostatku prostoru nucena celou záležitost pouze připomínkovat či dokonce vypustit, a tak se na celou aféru brzy zapomnělo. Proto vás nabádám: uveďme celou tuto trapnou aféru na pravou míru. Vždyť Fráňa nebyl homosexuál, a pokud snad, rozhodně se tomu v té době tak neříkalo. Sám Pavel Řezníček, surrealistický buřič první ligy, se o celé kauze vyjádřil: „To je i na mě moc! Mládí je fakt v hajzlu!“. Nenechme se zahanbit a snažme se o to, aby celý festival proběhl důstojně. Prosím vás o to. Už kvůli Fráňovi.

Jakub Novosad

Ptáme se účastníků dílen

1. Jak jste se dozvěděli o Šrámkově Sobotce?
2. Jaký text jste si vybrali a proč?

Tomáš Křikava, Literární akademie Josefa Škvoreckého v Praze:

1. Co se týče této události, dozvěděl jsem se o ní přes školu – při jednom mluvním cvičení jsem se rozhodl recitovat a paní profesorce se to zalíbilo, takže mě sem přihlásila. Vůbec nevím, co od festivalu očekávat – přijel jsem sem vlastně na dovolenou.
2. Jacques Prévert: *Zvuky noci*.

René Nekuda, Literární akademie Josefa Škvoreckého v Praze:

1. O akci jsem se taky dozvěděl přes školu.
2. J. S. Machar: *Souboj malířů* – vybrala mi ho jedna profesorka na gymnáziu, když jsem zahajoval vernisáž.

Lucie Folprechtová, Literární akademie Josefa Škvoreckého v Praze:

1. Přes školu.
2. Jacques Prévert, je to báseň, kterou jsem už recitovala na základní škole. Takže spíš z pohodlnosti, že jsem se nemusela nic učit...

Honza Rozbořil, Brno

1. Jsem tu už počtvrté, takže o Šrámkově Sobotce jsem se dozvěděl před čtyřmi lety na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Byl jsem sem vyslán na recitační klání. Jsem vždycky nadšen a pokaždé jsem rád, že to můžu absolvovat, a doufám, že i letos se to tak nějak podaří a že bude atmosféra jako vždy vynikající.
2. Text bych zatím nechtěl prozrazovat, ale myslím si, že za tu dobu, co jsem tady, tak je to ten absolutně nejhorší, ale to jsem říkal vždycky. No – letos to bude se mnou hrozná...!

Kristýna Pustějovská, Ostrava

1. Byla jsem tu loni, dozvěděla jsem se o festivalu přes školu.
2. *Tělo*, od Šrámka (*smích*)

Ptala se Kateřina Veselovská

PROGRAM

10.00 SPOŘITELNA

Slavnostní zahájení
aneb „Dvě hlavy hledají tělo“

13.30 ZAHRADA ŠOLCOVA STATKU

Proměny

Poetický kabaret na motivy textů J. Dědečka
Studio Emy Zámečnickové a divadlo Jesličky
Hradec Králové, r. E. Zámečnicková

Vzpomínání na Fráňu Šrámka a Jaroslava
Šimůnka

16.30 KOSTEL SV. MÁŘÍ MAGDALENY

Koncert duchovní hudby

Daniela Demuthová – mezzosoprán, Jan Valta
– housle, Daniela Valtová-Kosinová – varhany

17.00 SPOŘITELNA

Společnost mrtvých básníků 2007

Císařovo nové divadlo

19.30 MĚSTSKÉ DIVADLO

Irwin Shaw: Brooklynská idyla

Městské divadlo Mladá Boleslav, r. J. Kettner

22.00 ZAHRADA ŠRÁMKOVA DOMU

K posezení a poslechu hrají Arrache-cœur

Francouzská lidová hudba

22.00 MĚSTSKÉ DIVADLO

Yellow Submarine

Filmový klub

JÍDELNÍČEK

Snídaně: Koláče, čaj

Oběd: Hovězí vývar s nudlemi

Kuřecí řízek, vařené brambory, okurkový salát

Večeře: Vepřové rizoto se sýrem, kyselá okurka

Odkaz Fráni Šrámka

Bedřich Fučík

In: Kritické příležitosti I. Praha, Melantrich 1998,
s. 120–131. Původně Tvar 1929.

(pokračování z minulého čísla)

Azase málokde jinde jako právě u Šrámka byl sentiment (!) tak zdiskreditován. Místo sentimentu nastoupila *sentimentalita*, od níž se datuje ten strach až pověřený ze všeho citového. Sentimentalita na půdě, kterou si připravil pro své dílo Šrámek, nemůže přijít osamocená, jde ruku v ruce se svou zdánlivě kurážnější, v každém případě

ne méně chytlavou sestrou, a tou je grotesknost. Zase se zde objevují dva póly, jen zdánlivě značně vzdálené. Nic není bližšího reakci jako revoluce, a naopak. Jedna podporuje přátelsky druhou, nenávidí se, ale jen naoko, jedna bez druhé by nemohla existovat. Obě tyto sestry nutno však pro veřejnost uvést v nějakou přijatelnou souvislost, kterou u Šrámků obstará *póza*. Je samozřejmé, že je-li všechno vychýleno ze své přirozené polohy, nemůže jinde končit než v absurdnosti a nepřirozenosti. Póza by nebyla žádným neštěstím, jen kdyby byla formou života anebo formou umění, tak jako byla například u Chateaubrianda nebo Byrona, jen kdyby byla veliká, intenzivní a opravdová. U Šrámků vyplývá póza ze slabosti, nikoli z přemíry života, z nedostatku a nikoli z potřeby. Je východiskem z nouze. Je průhledná –

*já jsem rezervista,
básník, anarchista,
zpívám si a proklínám,
oh, proklínám.*

Nezbavíme se dojmu, že zde básník hraje, že se cítí na nějakém nároží a snaží se co nejvíce vykřikovat, aby ho všichni viděli a slyšeli. Všichni slyšíme, ale jako politickému řečníkovi, dušujícimu se se slzami v očích, nevěříme ani tomuto básníkovi, přiznáváme mu se zadostiučiněním, že umí dobře proklínat, ale zůstaneme asi trvale na pochybách, že má taky *proč proklínat*. Jsou to jen jeho ústa, nikoli srdce, které proklíná, ústa, která nejsou užitečněji zaměstnána. Stydíce se za nestoudnost řečníka-básníka, odcházíte. Mluvil. Rozhořčoval se. Profanoval se, prostituoval. A my nevěříme.

[...]

Šrámkovskou průhlednou pózu nezastrou ani vojácká přirovnání, řízné obraty a obrazy jako „jaro je bitva“, ale to jenom tvrdí, ale nikdy tu bitvu nepředvede, právě tak jako velmi pohodlně říká, že je něco krásné, ale krásu neukáže a nezmámí jí. Jsou velké bitvy, odehrávají se v takových poměrech skoro na každé stránce, ale výsledek je pouhé škrábnutí. Hrozí se smrtí, ale smrt je nesmírně daleko, neboť nemá co na práci tam, kde není života. Všechno toto je jenom na oko, pod tímto uměle stále znovu zčeřovaným povrchem leží stojatý a lhostejný klid, jehož nemůže nic změnit, všechno to buřičství je jenom unfair pláštíkem pro *idylika*, který si za touto oponou píše nerušeně svá malá a nevinná alotria, ku vlastní potěše a pro vlastní útěchu. Neboť tam je doma, tam je mu dobře. Tam se odehrávají ta těžká dramata, na jejichž konci se slíbí, že se šťastně vzdychne. Tam „každý hřeší jen dle svých sil“, tam se může stále někam jezdit a prchat a nikdy nikam nedojet, neboť je velmi příjemné konstatovat po nějakém přestálém dobrodružství nebo dokonce nebezpečí, že se nacházíme v bačkorách a ve vytopené světnici, tam se mohou dít sebelepší zázraky, z ničeho nic a pro nic za nic.

*Snad bloudím též. Amen – – Tichoučkou rukou
rozhrnu houští, v němž slavíci tlukou,
uvidím, vzkřiknu, vyběhnu,
na sedm krásných mečů nalehnu –
pak touhle zabiju rukou...*

Anebo:

Povím jim všechno. A budu čist... Atd.

Je to sice hloupoučké a naivní až do toho výrazu, Šrámkovi to však plně vyhovuje. V takovém idylickém zákoutí možno žvatlat a

paplat a nikomu po tom zholá nic není, je to čistě soukromá záležitost, kterou to mělo, bohužel, zůstat. V takové idyle daří se snům o občanském štěstí, vlaze zatepleném, vonícím a hýřícím barvami. Idyla není chybou, ale Šrámkova idyla je idyla *občanská*. A to je odporné, právě tak jako Šrámkův návrat k tradici, k rodné půdě. Nebyl nikde doma, všude mu bylo úzko, i vrátil se k rodnému kraji, neučinil to však ze síly, nýbrž ze slabosti. Je to útěk před světem a před životem, je to doznání porážky a mylný předpoklad, že kraj ho bude nějak chránit. Šrámkův návrat k rodnému kraji je úprk do idyly, kterou si v něm slibuje, je úprk do idyly, ve které je bahnisko nehnuté a zapáchající. Pařeníště divné fantazie. Vyrůstají z ní *Těla*, která vypadají takto:

„Pokouším se složit ze strun padajícího deště nástroj, na který zahrají, dovedu-li co. Sjíždím rukou po tváři; téměř s radostí shledávám, že není čerstvě holena; a můžete být jisti, že přiložím-li polnici k ústům, že ji od úst neodejmu, aniž bych na ni nezatroubil, rozhoduje se v tomto případě raději pro zvuk silný, třepotavý, než pro brnkající strunu. Odtrhuji se od chodníku, kde jsem stál, ohrožován rýmou a váben zločinem, odtrhuji se od chodníku nápirem tak náhlým a silným, jako bych se odtamtud vytrhával i s kořeny. Řežu ulici. Zanechávám za sebou roztráštěný zmatek v kalužinách. Déšť je nyní něčím, co mne okřídluje. Porážím téměř gumový plášť, zůstává v něm asi dojem štky na lovu. Ještě jedním letmým pohledem zjišťuji svou tvář, která pučí očividně, by dohonila vše ještě v poslední vteřině. Pak na schůdcích úsměv, klidasův úsměv z Rubikonu, dobře zahraný vstup, obřad, který má už svou šablonu. Líbám se v zrcadle omydlenou houbou, neboť namydlený muž nemá úst. Břitva na řemeni: co jsi chtěl, to máš... co jsi chtěl, to máš. Ano, břitva! Čekám na její příchod, jak na vstup rozhodující osoby na jeviště. Počala kdesi u mého ucha, bravurním kouskem jako bruslař, který se rozjíždí a blíží se k mé bradě.

V témž okamžiku zasténá za zasklenými dveřmi hlas dívky, od rána již ponižované všemi popely dne: „Jsi hrozná, mami, s tou ustavičnou rýmou!“ Maličko trhnu obličejem, právě jen tolik, jak potřebuji. „Pane, plavete,“ řeknu. Nic více. Břitva odskočí. „Račte prosím?“ „Plavete, říkám.“ Břitva nemění své vyjevené polohy. „Vyznáte se, pokud soudím, v divadle. Víte tedy, co je plavat. A říkám, že plavete. Pokračujte laskavě, nemyslím ovšem v plavání...“ Úsměv, pokrčení ramen, dvě, tři nějaká slova, podobná statistům, kteří to nerozhodnou, břitva dává se do pláče již s otřeseným klidem, jímž vzápětí otřesu ještě více, trhnuv znovu obličejem...“

Stačí to? Takových míst je na sta, celá *Těla* se z nich skládají a nemohou končit jinak, než končí. Je to krutě logické, ale není skutečně nic vhodnějšího než ono silné slovo na konci tohoto románu, slovo, které sice u Šrámka neznamena sílu a na něj je asi nesmírně hrdý, které však plně vystihuje Šrámka, jeho ducha (?), obsah, poměr k životu, k umění, ke všemu! Není třeba zde mít nějaké dogmaticko-moralistické ambice, ale je to hnusné až k zvracení, je z toho zoufalo a je možno plným právem pochybovat o tom, má-li smysl takzvané umění slovesné. Citovaný odstavec – a opakujeme znova, že není jediný – dovede vzít veškeru víru v magičnost a velebnost slova, slovo tedy není ničím víc než kusem rozbředlého bláta. Takto je utvářena Šrámkova groteskně-sentimentální hrdinská idyla. V ní se pášou takovéto pusté neřesti. Sedí se na jednom místě, oči zalepené mžourají po uzounkém horizontu s obavou, aby nezachytily víc, než by dovedly pochopit, a protože málo vidí, *poetizují* všechno, co dostanou na dosah. Je toho nesmírně málo, mnohdy to není vůbec nic, ale i toto nic musí být poetické, za každou cenu a všemu navzdory.

Neodlišuje se vhodnost, neváží se, prostě proto, že není jiného materiálu, *musí* to být poetické. V tomto nuceném poetizování je největší přehmat Šrámkovy literatury, což by nebylo takovým neštěstím, ale horší je, že tento přehmat zachvátil a zasvinil kdekoho vedle Šrámka a hlavně po něm. Kdejaký ubožák si mohl právem postavit stejný postulát s přáním, aby to či ono bylo poetické. U Šrámka to znělo ještě (jaká vymoženost formy, byť byla sebenesmyslnější): „Já nejsem žena, já jsem strom“, aby to šlo v různých variacích přes Horu, který třeba v básni *Most* si vynucuje tutéž poetičnost stejným způsobem, hlavně přes Wolkera, který tím byl přímo zaneřáděn, přes Seiferta a jiné a jiné, byla to celá takzvaná generace, až k onomu fenoménu, který v rýmované básni prohlásil:

Jsem kartáč, jsem víc –

K takovému obludnostem a tak pitomým to přivedlo české slovesné umění.

Není to jinak možné, každý dělá básně. U Šrámka i ten „švec urobil dvě básně“. Není to tak těžké. Stačí držet se podle receptu: Stvoří se těžké ovzduší: „Bylo za ním hozeno slovo silné a těžké, jako kámen, a pak bylo ticho, jak po zločinu nebo před zločinem.“ Pak se nálada zmírní, udělá se intermezzo idylické: „Oheň je zbrklý chlap, který mluví velmi rychle, páté přes deváté, nerozumíš mu, ale je milo mu naslouchat. Dělá bubububu, jen aby se vědělo, že je mu opravdu do žertu. Je to asi vůbec zajímavé, co se děje v kamnech a u kamen, celý pokoj se na to jde podívat, pokoj má nyní sto očí...“ – K tomu „otoman, bídák, chce mermomocí ukázat, co dovede, je mu třeba být jen trochu po vůli, a on už vykonal své.“ Když je tak milo, řekne se pak duchaplně: „na mne dnes nezvoňte, můj zvonek má rýmu“, pak se řekne něco tragického, vzdychne se, zakleje a – báseň je hotova. Anebo jiné schéma:

*poslali k čertu zasněné lelky,
od sklínky přeseďat k dílu,
vykonat horce,
všechnu v něm prolíti sílu
rozmávanou – – –*

V kout svůj se vrátit – – – atd.

To je kompozice básně. Obsah pak musí být dle jiného příkladu: „Písnička smutná je, / ale je má, písnička smutná je, / aleluja.“ Že nesmí scházet barva, která ovšem nesmí přesahovat rámec pouhé dekorace (barevný hřích, dorostlý hřích atd.), je samozřejmé.

V žádném případě nemůže škodit heslo: „Přidejme úsměvů a sílu rozmávanou.“ „A *hřešit rozmarně*.“ A postoj: „Na kovadlině sedě, rád bych tiše pěl.“

Pokračovat, znamenalo by jen řadu úšklebků. Rým je chudý, rytmus přesně dle obsahu vychozený a lajdácky mechanický, slovník ubohý, verš la: „nebo jsem snad to v novinách čet“. Ale co zůstane u Šrámka asi bez rozhršení, je dědictví po něm, jež zatěžkalo řadu nástupců. A škoda zde způsobená nebude dlouho napravena.

(konec)

Rady pro začínající recitátory

(sestavené na základě dojmů z úvodního kolečka)

Když už si vyberete zahraničního autora (Prévert), naučte se, jak se vyslovuje.

Předkročená levá noha působí nonšalantněji než pravá.

V solnici si sedejte na schody, vždyť jste mladí.

Večerní nokturno je pleonasmus. Nebo nesmysl.

Nenatahujte dramatické pauzy, mohl by vám do nich někdo začít tleskat.

Pokud se při potlesku chytíte za srdce, vypadá to spíš jako infarkt.

Nejezděte do Sobotky vlakem, občas někoho sejme.

Při recitování se mírně pohupujte.

Snídaně se podává mezi osmou a devátou hodinou ranní.

Když už nevíte co by, zlomte si nohu.

Vaše budoucnost je EXOD.

Ondřej Šmejkal

O svinském jablku

Návštěva Šrámkovy Sobotky může být příležitostí k rozšíření obzorů nejen humanitních. V bezprostřední blízkosti náměstí byl přírodovědnou sekci Splav!u objeven vzácný exemplář durmanu obecného (*Datura stramonium*), jedovaté byliny z čeledi lilkovitých.

Jak se lze dočíst v botanických publikacích, jde o 30–100 cm vysokou rostlinu vyznačující se dlouhými, bílými až nařezanými vzprímenými nálevkovitými květy a řapíkatými, chobotnatě zubatými listy. Plody mají podobu podlouhlých, ostnitých zelených tobolek obsahujících množství semínek. Květy se otevírají pouze za hezkého počasí, a to mezi 19. a 20. hodinou, aby rostlina mohla být opylována nočními motýly.

Hlavními účinnými látkami durmanu jsou alkaloidy atropin, hyoscyamin a skopolamin, obsažené zejména v semenech a listech.

K příznakům otravy durmanem patří sucho v ústech, zrychlení srdeční činnosti, povolení hladkého svalstva a poruchy vědomí včetně zrakových a čichových halucinací. Při vyšších dávkách dochází k poškození mozku a ochrnutí dýchacího ústrojí. Otrava nezřídka končí smrtí.

Durman se používá v lékařství ke zmírnění projevů astmatu a epilepsie. Ve Střední Americe (odkud byl v 16. století dovezen do Evropy) je známý jako rituální halucinogenní droga, v Indii jako afrodisiakum. V 50. letech byly mnoha tajnými službami včetně CIA zkoumány účinky skopolaminu jako tzv. drogy pravdy – intoxikovaná osoba odpovídá na kladené dotazy obvykle okamžitě a bez kontroly. Rozdíl mezi dávkou vyvolávající kýžené účinky a dávkou smrtelnou je ovšem velmi malý, jde tedy o drogu značně nebezpečnou.

Redakce Splav!u se zříká veškeré odpovědnosti za případné zdravotní následky rozšiřování obzorů. Připomínáme, že i nejmírnější otrava durmanem má značně nepříjemný průběh, jak dokládá tato anglická lidová říkanka: „Can’t see, can’t spit, can’t pee, can’t shit.“

Tereza Botlíková

Zmizelé Sudety

Úvodem musíme návštěvníky upozornit, že výstava Zmizelé Sudety, jejíž vernisáž proběhla včera v podloubí u knihovny, nezmizela, ale pouze byla rozmístěna po Sobotce. Tato výstava je výsledkem práce

hnutí Antikomplex. Cílem tohoto sdružení mladých lidí je dát prostor k zamyšlení nad „temnými stránkami naší minulosti“. Tedy, jak už napovídá i samotný název sdružení, zbavit Čechy komplexu méněcennosti způsobeného například takovou dějinnou a národ nešlechtící událostí, jako byl odsun Němců. Slůvko například je na místě, neboť autoři výstavy pod pojmem Sudety nevidí pouze vesnice vysídlené po násilném odsunu. Dalo by se spíše říci, že v širším pohledu mapují celkové proměny krajiny po roce 1945: vojenské prostory a pohraniční území uzavřená za bývalého režimu, umělé vodní plochy, následky povrchové těžby uhlí ap.

Výstava umožňuje nahlédnout některé krajinotvorné jevy z nové perspektivy. Posmívání chalupáři svým způsobem zachránili chátarající lidové roubené stavby (přestože jde o řešení spíše náhražkové, neboť obydlí žije jen přes víkend). Díky uzavření některých oblastí, vyvíjejících se po několik desítek let bez zásahu člověka, vznikly unikátní ekosystémy (pohraničí na Šumavě, vojenský prostor v Doupovských horách). A tak dále...

Dojem, který si člověk může z výstavy odnést, je v zásadě následující: všechno zlý je pro něco dobrý – a všechno dobrý je pro něco zlý.

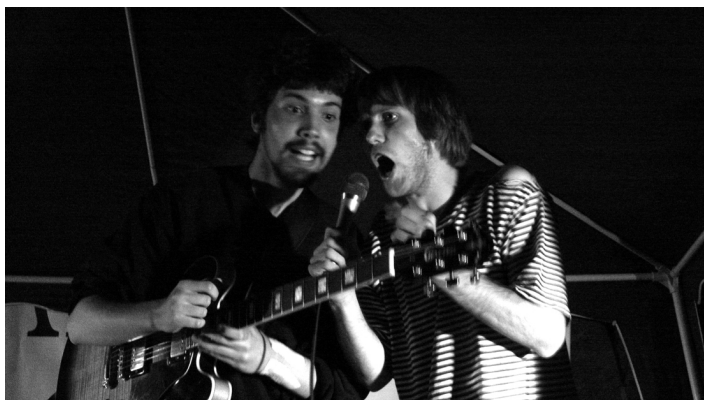

Lucie Koryntová

Zahrada poprvé ožila

Včera v noci vystoupila na zahradě Šrámkova domu trojčlenná pražská skupina Ve3vnoci. I přes drobné technické problémy, počáteční obavu z chmurného počasí a nedostatku posluchačů se sympatickému triu hudebníků podařilo vytvořit natolik příjemnou atmosféru, že přivábili na několik desítek lidí z různorodého socio-kulturního prostředí, kteří si celý koncert této formace očividně náramně užívali. Déšť nakonec také zůstal za humny, a tak lze večer v této milé hudební společnosti považovat za více než vydařený. Kvalitní bigbítová hudba s prvky šansonu či folku, chytré a vtipné texty, dobré pivo a příjemná obsluha – bude-li nám večerní festivalové menu takto přát i do budoucna, máme se vskutku na co těšit. Těším se tam s vámi nashledanou. A třeba i Ve3vnoci.

Reportáž

Jakub Novosad

ÚJV – úplně jiné věci

Textů jako Hrdý Budžes Ireny Douskové se v poměrně nedávné době urodilo vícero. Pro generaci autorů, jež prožila dětství v období husákovské normalizace, je při výstavbě textu typické mimo jiné využití dětské optiky a drobných příhod (Viewegh – Báječná léta pod psa, Úvalský – Brambora byla pomeranč mého dětství...). Převedení těchto principů na jeviště se jeví jako poměrně vděčná příležitost a zároveň výzva. Má ale svá úskalí i svá pravidla.

Recenze

První zásadní kroky vstříc úspěšné realizaci díla činí jistě dramaturg. V případě Hrdého Budžese by se osvědčilo zbavit se „úplně jiných věcí“, tedy krátit, krátit, krátit! Důvodů pro tento zásah je hned několik: Inscenace je téměř tříhodinovou koláží příhod ze sedmdesátých let, převyprávěných Helenkou Součkovou, žákyní druhé třídy. Má samozřejmě svou fabuli (od narození Helenky po stěhování do Prahy) a své ústřední téma (postupné „vytlačování“ nepohodlné Kačenky z divadla). To vše by ale jistě mohlo zůstat zachováno, i kdyby inscenace skončila „v poločase“. Vzhledem ke zmíněnému formátu by navíc krácení nebylo nijak drastické.

Přílišná délka inscenace působila také potíže s temporytmem. Bára Hrzánová „utáhla“ inscenaci skvěle, pomínu-li občasně nedostatky ve výslovnosti. (Možná jsem seděla příliš daleko od jeviště, ale některá místa jsem si neužila, protože se pro mě dostala za hranici srozumitelnosti.) Míra hereckých schopností sekundantů „Helenky“ bohužel neodpovídala prostoru, kterého se jim v inscenaci dostalo. Zvláště v pantomimických scénách, často nadbytečných (úvodní pasáže – „zrod Helenky“) jsem ztrácela orientaci.

Příjemným oživením inscenace byla práce s loutkami a rekvizitami vůbec – osvědčená metoda pro přiblížení dětského světa dospělým divákům (jak dokazuje například Bornova inscenace v Divadle v Dlouhé Jak jsem se ztratil aneb Malá vánoční povídka). Ne vždy bylo ovšem využití loutek srozumitelné. Nenalezla jsem například klíč pro řešení otázky, v jakých situacích a proč je Kačenka živou herečkou – a kdy loutkou.

Někdy se povedlo šikovně a vtipně uplatnit náznak (sloni ve snu, lyžování, střelení do fašistů). Ten fungoval také při odkazování na dobové reálie. Naopak popisnost při přibližování reálií inscenaci spíše uškodila. Tato výtku platí zejména výběru hudby. Tisíckrátě omílaná „pelíškovská“ diskografie je klišé dokonce i pro mě, jakožto zástupkyni generace o několik desítek let mladší. Nezavrhují výběr hudby zcela (tanec Milušky Voborníkové považuji za jeden z velmi vtipných momentů inscenace), „Poupata“ Michala Davida ovšem časově ani jinak do kontextu hry nezapadají.

Na všechny tyto nadbytečné prvky inscenace jsem si po vzoru Helenky vytvořila krabici „ÚJV“. Půjdu ji teď zakopat vedle nějakého partyzána. Mám totiž šanci, že mi pak zůstane „jen“ příjemný divadelní zážitek.

Kateřina Veselovská

Idyla Hrdý Budžes

V hodnocení divadelního představení Hrdý Budžes, které se včera odehrálo, se zřejmě s naprostou většinou z vás zásadně neshodnu. Podle mého názoru se totiž nejedná o hru vynikající, ba ani o hru dobrou, ale mnohem spíše o hru všestranně plytkou.

Říká se však, že by nejdříve měla přijít pochvala. Tu si zaslouží zajisté skutečně bravurní Bára Hrzánová, která byla schopná ze slaboduché hry vykresat – logicky sice slaboduchou, ale přece – zábavu, kterou nemělo sobotecké publikum proč pohrdnout a kterou také ani v nejmenším nepohrdlo. Tím však pochvaly končí.

Vedle Hrzánové se totiž na jevišti objevovali ještě dva sekundanti, zdaleka ne zdatní, spíš notně nezajímaví. V těch výstupech, ve kte-

rých figurovala i Hrzánová, nepůsobili jako nic jiného než jako herečtí podržtaškové (za to však vzhledem k charakteru hry mohli pouze zčásti), ve výstupech samostatných ještě hůře. Jejich „mezihry“ – ač to zřejmě nebylo záměrem – působily více než cokoliv jiného jako brechtovské zcizovací efekty.

Ztvárnění hry tedy považuji za vysloveně špatné pouze z jedné – a to té méně podstatné – části. Nyní však již ke hře samotné. Jedná se vlastně o pohled maloměstského dítěte na život v sedmdesátých letech. Již samotné dětské vidění je prvkem nutně problematickým – nejde totiž o pohled přirozený, ale retrospektivní. Hra divákovi nasazuje jakési dětské brýle mámení. A takové mámení nemůže být jiné než primitivní a značně sladoučké. Jakási shrnutí každodenního života dítěte, která tvoří velkou část hry, jsou nanejvýš banální a plytká.

Svět, který vytváří Hrdý Budžes, je navýsost povrchní, jeho hodnoty pak zcela mizerné. Hra stojí především na určitém „vyrovnávání se“ s minulým režimem – nejde však ani o přímou kritiku, ani o snahu o reálné zobrazení. Je tomu právě naopak! Hrdý Budžes je prakticky dokonalou idylizací tehdejšího života. Je bezproblémový, dokonce snad záměrně „bezproblematizující“ – když už se mluví o vyhazovu matky z práce, o jejím těžkém úrazu, je to vlastně jen jakoby mimochodem a hned se na to zapomene.

Pokud by mělo umění mluvit o minulém režimu, mělo by se s ním vyrovnávat odpovědněji. Idylizace je to nejhorší, s čím se v takovém případě můžeme setkat. Že bych tak byl hrdý, že jsem vytrval a hru viděl až do konce, to tedy opravdu nejsem.

Jan Chromý

Arrache-coeur

(koncert na zahradě Šrámkova domu, 22:00)

Upoutávka

Co znamená to podivné slovo a co se za ním skrývá? Přeloženo z francouzštiny znamená „srdcerváč“ a skrývá se za ním kapela hrající francouzskou lidovou hudbu v obsazení: Daniel Kahuda (niněra), Hanuš Axmann (klarinet a basklarinet), František Tomášek (akordeon), Jan Horváth (perkuse). Toto seskupení kromě francouzských lidových písní hraje i vlastní hudbu, která z tradiční lidové hudby vychází a blíží se experimentu. Vaším uším nabídne dumné melodie, skočné rytmy a takové lahůdky jako pětidobý rytmus. Ovšem největší lahůdkou, a to i pro oko, bude samotný nástroj niněra. Poněvadž tento nástroj není u nás příliš známý, rádi bychom vám jej přiblížili.

Niněra v sobě spojuje housle a klavír. Jejím základem je dřevěný korpus potažený strunami. Zvuk se vytváří otočným kolovým smyčcem, který je zabudovaný v korpusu, zespoda přejíždí po strunách a uvádí se do pohybu otáčením kliky. Melodie se vytváří pomocí kláves, které dopadají na struny. Struny jsou několikerého druhu! Jsou to jednak melodické struny, dále burdonové struny, které hrají stálý bas k melodii a dají se libovolně do hry zapojovat, a dále struny rytmické, které vytvářejí mečivý zvuk přerušující hladký tón melodických strun. Tento charakteristický zvuk se vytváří tak, že se kolovým smyčcem v rytmických intervalech zabírá silněji.

Co se týče historie tohoto nástroje, neví se přesně, odkud niněra pochází, ale její první vyobrazení se nachází na portále chrámu sv. Jakuba v Compostele (jeden muž na něm hraje na klávesy a druhý točí klikou). Dnes se na niněru hraje především ve Francii, Německu a Maďarsku. V Čechách byla tradice hry na niněru bohužel přerušena a dnes se niněra využívá jen jako doplněk v některých folklorních kapelách.

Nenechte si tedy ujít příležitost poznat, co vše se dá na niněru zahrát, a nechat se unést nekonečným zvukem kolového smyčce až k závratným výšinám, kam až sahají možnosti niněry.

Lucie Koryntová

Filmový klub

Chcete-li vidět Žlutou ponorku, přijďte dnes v 22:00 do solnice na promítání. Chcete-li vidět skutečnou ponorku, přijďte kdykoliv do redakce Splav!u.

Překročená hranice

Recenze Ante scriptum: Níže recenzovanou knížku jsem zcela náhodou objevil v jediném exempláři v knihkupectví pražské filozofické fakulty. Spojení jmen autorů publikace mne svedlo k její koupi. S vírou, že jeden z autorů přijede na Šrámkovu Sobotku také letos, a představou, že dost možná s sebou „svou“ knížku přiveze představit, rozhodl jsem se o ní napsat pár odstavců. Konečně je ve Splav!u zvykem upozorňovat na výrazné knižní počiny účastníků soboteckého festivalu.

Epizoda z 60. let – Korespondence Václava Havla a Aleše Fetterse. Komentář Aleš Haman. Sestavil a k vydání připravil Petr Lachmann. 1. vyd. Praha: ARSCI, 2006.

Snaha přiblížit knihu, jejíž hodnota už v době edice spočívá v tom usnadnit práci příštím editorům sebraného vydání díla jednoho z jejích autorů, znamená nazírat ji především jako čin ediční. Je to pestrá skládáčka složená z fotografií Václava Havla, dvou statí Aleše Hamana, jednoho celého Havlova projevu, jednoho úvodníku Alexandra Klimenta, samotné korespondence mezi Havlem a Fettersem, medailonů autorů, jednoho článku proti Havlovi, jednoho Havlova dopisu Klimentovi, ediční poznámky a rejstříku. Je to tedy jednoznačně kniha o Havlovi.

Autory knihy však nejsou jen dva titulem zmínění, už podle titraže k nim patří třetí pán – Aleš Haman. Účast na knize (vydávané Hamanovým v posledních letech skoro kmenovým nakladatelstvím; v ARSCI mu vyšly od roku 2002 čtyři knihy, počítáme-li i tuto) však Haman hned od úvodní statí, jež dala celé knize jméno, snad nebere příliš vážně: metaforičnost jazyka tvořená přehrší výrazů spojených s počasím anebo živly značí autorův nezájem o výsledek. První obleva (vynecháme-li význačný nimbus) ještě je v uvozovkách, ale pak už je doba padesátých a první poloviny šedesátých let charakterizována „rašící[mí] výhonky svobodnějšího myšlení“.

Ono „jakmile se [...] stavidla jednou pootevřela, nebylo možné živelný tok svobodnějšího myšlení nadlouho udržet ve vymezených hranicích. Do společenského vědomí začaly prosakovat vlivy, které pomalu podemílaly zdánlivě pevné základy režimu, až došlo v závěru desetiletí k otřesu, jakým bylo Pražské jaro.“ – Jak může voda způsobit zemětřas? Haman pokračuje dál: „Podstatný význam pro tento proces rozpadu monolitní stavby režimu a koroze jeho ideologické soustavy měly kulturní časopisy.“ (Klimatologické téma je zakončeno už vcelku neutrální „změnou ovzduší“.) Cituji tak obsáhle, protože Haman ve svém eseji mj. opakovaně – a v těch momentech stále víc zaujat sám sebou – upozorňuje, jak Havel „zapasil s dobovou frazeologií“. Jmenuje např. obraty „některé jednostrannosti našeho života“, „první fáze našeho nového života“, třebaže Havel jich používá ve svých projevech spíše ironicky; a to je jiný duel, než jaký vidí Haman. Naopak ten sám se ve svém požehnaném věku dopouští téhož, co konstatuje nad Havlem: substantiva končící na -izace jako „fetišizace“, „názorová totalizace“ jsou dnes v módě a spojení „dýchavičné snažení o modernost“ bych před pár desetiletími také hledal hůř než dnes. Ukázky, které podávám, jsou u Hamana příznačně vždy ve shluku, vyplňují jednu část textu a na jiných místech se už neobjevují.

Nepořádnost Hamanova jazyka je ale drobností v porovnání s jeho odvahou uhnout před odpovědností vyjádřit jasný a výstižný soud, kterým by podepřel svá tvrzení. Lze se dočíst: „Jsou tu už obsaženy základní předpoklady Havlova životního postoje“, ale není řečeno, jaký to dle Hamana je. Později znovu: „Příznačné rysy autorova intelektu“, „Tu se už setkáváme s myšlenkovými postupy, které se stanou Havlovu myšlení vlastní.“ Anebo: „Význam, jaký měl pro Havla samého vstup do redakce časopisu [*Tváře* – L. N.] [...] vyličil v *Dálkovém výsledku*.“ Tam si to jistě lze dohledat, ale proč Haman nedokončí myšlenku citací *Dálkového výsledku* anebo parafrází příslušného místa z něj, netuším. Zvlášť když v závěru téže stati odvažně interpretuje dialektickou metafyziku na příkladu zákazu *Tváře*.

Vrcholem Hamanovy křeče je věta: „Pokud instituce nalezne sílu k vlastnímu rozhodnutí u vědomí pozice, jakou její členové ve veřejnosti získali.“ Vzbuzuje úctu ta troufalost psát v sousedství Havlova textu, kde se mluví o permanentní odpovědnosti jednotlivých, konkrétních lidí – o spisovatelích jako o srabech zbabělých jít navzdory celku (co za všechny Hrubín a Seifert, o nichž Haman správně píše v souvislosti s druhým sjezdem spisovatelů?). Pěkně s tím korespondují dvě fotografie Václava Havla z prvních stránek knížky. Na první si přes oči drží cedulku se zněním: „Prosíme čtenáře Stalinových spisů o laskavé upozornění na jakékoli chyby a omyly v textu.“. Na druhé si tutéž cedulku drží pod nosem – čili když už slepec na hnůj nevidí, měl by ho aspoň cítit. (Nehledě na tu opětovnou nesystematičnost v textu – vždyť Haman spisovatele prezentuje jako nositele dalšího obrození a tu jim tak nadá.)

Druhý Hamanův článek – *Závěrečné poznámky* – už tolik zábavy nepřináší. Zato upozorňuje na největší ediční problém knížky. Začíná-li text vztáhnutím k článku Františka Havlíčka *Nepřekročitelná hranice*, který je reakcí na Havlův *Projev na konferenci Svazu československých spisovatelů*, neměl by tento být přítomen v knížce vzadu, nýbrž hned za příspěvkem Havlovým. Chápu, že se zde vyslovuji proti platnému edičnímu řešení, avšak to zvolené není myslím dostatečné ani logické. Je-li už celá *Epizoda* koncipována vlastně chronologicky, měl jednoznačně stát Havlíčkův článek na viditelnějším místě. Zvlášť, když právě Havlíčkova idiocie byla impulsem Fetter-

sovi začít si dopisovat s Havlem. Ano, v podtitulu slíbená korespondence obou pánů tvoří fakticky nejmenší část knížky a je utopena v jejím prostředku. Což je koncepčně dobrý vtip, komentující Fettersovo vstoupení do Havlova „velikého“ života jako opravdovou nepatrnost.

Příjemné je to číst, ačkoli název oddílu *Korespondence Václava Havla komentovaná Alešem Fettersem* konečně odpovídá tomu, čeho se lze dočíst, neslibuje – tak jako podtitul knížky – něco jiného. Havel adresoval Fettersovi celkem šest různě dlouhých dopisů a jednu pohlednici. Feters Havlovi skoro dvakrát víc – ale to je můj odhad na základě Fettersových poznámek, které nejsou vyčerpávající (jak vyplývá z Havlových komentářů Fettersových dopisů). Záměrně, neboť jde stále o Havla. Však jsou tu i detailní údaje o tom, jak vypadal dopis Havlem psaný, co bylo tužkou, jak barevnou, na kolika papírech a jakého formátu. Svě dopisy Havlovi si Feters pro sebe pravděpodobně neopisoval – ačkoli občas ve svých poznámkách sebe sama cituje, to pak je na otázku: podle čeho? – a u Havla by šly v jeho archivu zatím dohledat těžko, i když při troše snahy snad přece (z ediční poznámky je zřejmé, že Havel o přípravě *Epizody* věděl).

Havel mění svá oslovení Fetterse, od nejsoukromějších „Milý příteli“, po nejuctivější „Vážený pane profesore“. Podstatné jsou jeho osobní vzpomínky, odbočky od stálého tématu hovoru, tj. politiky a kultury. Tyto názory Havel zdůrazňoval pořád a byly vlastně neměnné. Ale osobní vzpomínky, např. na trable s výjezdem do Sovětského svazu, kdy mu bylo povoleno vycestovat pár dní před odjezdem a on, už to nečekaje, musel honem začít balit, aby vše řádně stihnul. Drobnosti podstatné právě pro příští Havlovy životopisce a poradatele jeho díla. (Neboť *Spisy* z Torstu jsou samozřejmě torzem Havlovy literární práce.) To je právě úkol této knížky, být výchozí edicí pro svazek Havlovy korespondence příslušného období.

Ediční poznámka je výborná, našel jsem v ní jen dvě jazykové chyby. Ke čtení doporučuji. Konečně i ke koupi, vždyť to stojí necelé dvě stovky.

Lukáš Novosad

Kdo netipuje, bohatství nemiluje

Po dosavadním značném úspěchu soutěže z předcházejícího čísla (své tipy ještě stále můžete odevzdávat v redakci či jednotlivým redaktorům, a to až do středy) Vám přinášíme další báseň. Jedná se opět o velice známého českého autora. Vaším úkolem je uhodnout jeho jméno, případně i název sbírky, z níž báseň pochází. Pokud se Vám to podaří a budete-li zároveň vylosováni, získáte hodnotnou cenu. Držíme Vám palce!

Soutěž

S úsměvem plným smrákání
zlatý sloup čela obdivuješ
je to štít tvého slepého nebe
beznadějného jak ďábel

Meleš palci zbytek štěstí tak krásného že již není
poznáváje marnost rozkoší
ta nebesa údivu ta zavání

Co poznal jsi v šerém čase dnů
květina nešikovná nikam se nehodící
jen nudu krve a nudu inkoustu

Láska zvětrá v nadbytku moudrosti
polibky jsou mražením dešťů
v nichž anděl srdce kulhá táhna za sebou špinavé křídlo

Jen pýcha jejíž zlato časem nezčerná
na čele nésti s hrdostí
jen naději jak orel v modru visící

Sedmiramenným svícnem duhy
kdos hledá mne kam skrytí tvář
žluč země kvete

Ten hlas který ruší sny ten hlas
jdu již jdu krysař dnům svým pískající
trpkostí úsměvů stárne má tvář

SPLAV! – Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník

Vychází v Sobotce během konání 51. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 30. 6. do 7. 7. 2007. Cena 10 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAV!, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČ 26674122. Evidenční číslo MK ČR E 15812.

Redakce: Hanuš AXMANN, Tereza BOTLÍKOVÁ, Jan CHROMÝ, Lucie KORYTOVÁ, František MARTÍNEK, Jana MELKOVÁ, Jakub NOVOSAD, Lukáš NOVOSAD, Kateřina PÍNOVÁ, Vít PROKOPIUS, Michal PUHAČ, Ondřej ŠMEJKAL, Kateřina VESELOVSKÁ, Nelly VOSTRÁ

Vychází za přispění Studentského fondu FF UK a Královéhradeckého kraje.

Tiráž

Smějeme se s dívkou Splav!u

